

Europejskie Rachunki Leśne – polskie doświadczenia i wyzwania związane z wdrożeniem zmienionego rozporządzenia w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska

Dr Edyta Sidorczuk-Pietraszko

*Ekspert, Urząd Statystyczny w Białymstoku,
Ośrodek Statystyki Środowiska, Przyrody i Leśnictwa*

Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomii i Finansów

Tło problemu i cel wystąpienia

- Rachunki leśne są jednym z modułów europejskich rachunków ekonomicznych środowiska łączących informacje gospodarce i środowisku.
- Dotychczas była to sprawozdawczość dobrowolna
- Zmiana rozporządzenia 691 / 2011 w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska przyjęta w 2024 r. sprawi, że staną się one od 2025 r. elementem obowiązkowej sprawozdawczości europejskiej.
- Zmienione rozporządzenie przewiduje przekazywanie danych o lasach zgodnie z definicją lasu odmienną od definicji krajowej, co stawia przed polską statystyką publiczną pewne wyzwania.
- Wystąpienie dotyczy doświadczeń z dobrowolnego raportowania rachunków leśnych oraz działań realizowanych w celu dostosowania do nowych wymogów.

Plan wystąpienia

- Istota i zakres merytoryczny rachunków leśnych
- Zmiany w rachunkach leśnych wynikające z projektu zmiany rozporządzenia 691/2011 w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska
- Rozbieżności między wymogami zmienionego rozporządzenia a obecną praktyką rachunków leśnych w Polsce
- Działania podejmowane w związku z przygotowaniem do obowiązkowego raportowania rachunków leśnych
- Ocena gotowości Polski do obowiązkowego raportowania rachunków leśnych

Rachunki leśne – początki i stan obecny

- Początki w latach pięćdziesiątych XX wieku jako Zintegrowane Rachunki Środowiskowe i Ekonomiczne dla Lasów (*Integrated Environmental and Economic Accounting for Forests, IEEAF*).
- Opracowywanie europejskich rachunków leśnych wznowiono w 2008 r. W 2016 r. kwestionariusz został poddany przeglądowi przez grupę zadaniową złożoną z ekspertów w celu uproszczenia agregacji i prezentacji danych, a także dostosowany do nowych potrzeb, przy jednoczesnym kontynuowaniu szeregów czasowych dotyczących agregatów ekonomicznych leśnictwa i pozyskiwania drewna.
- Kwestionariusz pod nazwą *European Forest Accounts (EFA)* – raportowanie dobrowolne do 2024

Rachunki leśne – prace w Polsce

- Przedstawiciel Urzędu Statystycznego w Białymstoku uczestniczy w pracach Grupy Roboczej Eurostatu ds. rachunków leśnych.
- W 2013 roku po raz pierwszy Polska przekazała kwestionariusz IEEAF (choć nie w pełni wypełniony).
- W 2014 roku Komisja Metodologiczna zaakceptowała metodę wyceny gruntów leśnych i drzewostanów.
- W 2015 roku Polska wzięła udział w badaniu pilotażowym Eurostatu dotyczącym rachunków leśnych: przekazano 7 tabel dotyczących bilansu gruntów leśnych, zasobów drzewnych i rachunków ekonomicznych leśnictwa.
- Od 2016 roku program badań statystycznych statystyki publicznej obejmuje "Rachunki środowiskowe i ekonomiczne dla lasów".
- W 2016 roku Polska przekazała kwestionariusz EFA (łącznie 6 tabel) zawierający dane za 2014 rok. Od tego czasu kwestionariusz jest przekazywany corocznie.
- Niebawem zostanie opublikowana zmiana rozporządzenia (UE) nr 691/2011 w sprawie europejskich rachunków środowiska wprowadzająca moduł Rachunki leśne jako obowiązkowy.

Rachunki leśne – zakres merytoryczny (stan obecny)

Zakres	ZASOBY LEŚNE	
	Jednostki fizyczne	Jednostki monetarne
Grunty leśne	Powierzchnia gruntów leśnych – stan na początek roku, zmiany, stan na koniec roku	Wartość gruntów leśnych – stan na początek roku, zmiany, stan na koniec roku
Zasoby drzewne	Wolumen na początek roku, zmiany, stan na koniec roku	Wartość zasobów drzewnych na początek roku, zmiany, wartość na koniec roku
	WYNIKI EKONOMICZNE	
Dział 02 Leśnictwo i pozyskiwanie drewna		Agregaty ekonomiczne (na podstawie rachunków narodowych)

Przykładowe tabele dla 2021 roku (1)

**Table A 1 - Wooded land
(a) Area of wooded land, in thousand ha**

Assets (stocks and flows)		Opening area (December t-1)	Afforesta- tion and other increase	Deforesta- tion and other decrease	Statistical re-classifi- cation (+/-)	Balancing item (+/-)	Closing area (December t)
Code	Description						
1	Forest	9464,2	0,7	0,4	0	3	9467,5
1.1	Forest available for wood supply	9159,5	0,7	0,4	-0,6	3	9162,2
1.2	Forest not available for wood supply	304,7	0	0	0,6	0	305,3
2	Other wooded land						
2.1	Of which available for wood supply						
3	Other land with tree cover available for wood supply						

Przykładowe tabele dla 2021 roku (2)

Table A 1 - Wooded land
(b) Area of wooded land, in million national currency

Assets (stocks and flows)		Opening area (December t-1)	Afforestation and other increase	Deforestation and other decrease	Revaluation (+/-)	Statistical re-classification (+/-)	Balancing item (+/-)	Closing area (December t)
Code	Description							
1	Forest	39457,6	3	1,9	3091	0	21,4	42571,1
1.1	Forest available for wood supply	38117,8	3	1,9	2986	-2,8	21,9	41124,0
1.2	Forest not available for wood supply	1339,8	0	0	105	2,8	-0,5	1447,1
2	Other wooded land							
2.1	Of which available for wood supply							
3	Other land with tree cover available for wood supply							

Przykładowe tabele dla 2021 roku (3)

Table A 2 - Timber
(a) Timber on wooded land, in thousand m³ over bark

Assets (stocks and flows)		Opening stocks (December t-1)	Net increment	Removals	Irretrievable losses	Statistical re-classification (+/-)	Balancing item (+/-)	Closing area (December t)
Code	Description							
1	Forest	2 668 958,5	77 050,4	52 805,4	258,6	0	-14 578,4	2 678 366,5
1.1	Forest available for wood supply	2 561 084,8	75 708,6	52 582,6	257,9	-187,5	-14 016,2	2 569 749,2
1.2	Forest not available for wood supply	107 873,7	1 341,8	222,8	0,7	187,5	-562,2	108 617,3
2	Other wooded land							
2.1	Of which available for wood supply							
3	Other land with tree cover available for wood supply							

Przykładowe tabele dla 2021 roku (4)

Table A 2 - Timber
(b) Timber on wooded land, in million national currency

Assets (stocks and flows)		Opening stocks (December t-1)	Net increment	Removals	Irretrievable losses	Revaluation	Statistical re-classification (+/-)	Balancing item (+/-)	Closing area (December t)
Code	Description								
1	Forest	342 697,1	10645,2	8417,8	36,1	26846,1	0	1750,4	373484,9
1.1	Forest available for wood supply	325 558,3	10416,9	8382,3	36,0	25503,5	-26,9	1707,2	354740,7
1.2	Forest not available for wood supply	17 138,8	228,3	35,5	0,1	1342,6	26,9	43,2	18744,2
2	Other wooded land								
2.1	Of which available for wood supply								
3	Other land with tree cover available for wood supply								

Udostępnianie danych z zakresu rachunków leśnych

- Publikacja sygnałna „Rachunki leśne w Polsce”
[Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Rolnictwo. Leśnictwo / Leśnictwo / Rachunki leśne w Polsce w 2020 roku](#)
- Baza danych Eurostatu
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/forestry/data/database>

Rachunki leśne w Polsce w 2020 r.

↓ **1,8%**

Spadek wartości produkcji globalnej
działu leśnictwo i pozyskiwanie
drewna w porównaniu z 2019 r.
(w cenach bieżących)

Według metodologii Europejskich
Rachunków Leśnych (EFA), wartość produkcji
globalnej działu leśnictwo i pozyskiwanie
drewna w Polsce w 2020 r. wyniosła
22,5 mld zł i w stosunku do roku
poprzedniego spadła o 1,8% (w cenach
bieżących).

INFORMACJE SYGNALNE

30.11.2022 r.

Zmiany w rachunkach leśnych wynikające ze zmiany rozporządzenia 691/2011 w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska

- Zmieniony zakres rachunków leśnych.
- Konieczność raportowania powierzchni lasów według definicji przyjętej w zmienionym rozporządzeniu.
- Raportowanie kategorii pozostałych gruntów zalesionych na zasadzie dobrowolności
- Konieczność raportowania transferów kapitałowych dla działu 02 Leśnictwo i pozyskiwanie drewna.

Zakres rachunków leśnych wynikający z projektu zmiany rozporządzenia w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska

Rachunki leśne obejmują dane dotyczące:

- bilansu gruntów leśnych w ujęciu fizycznym oraz bilansu drewna na pniu, w ujęciu fizycznym i monetarnym,
- wyników ekonomicznych działalności gospodarczej w przemyśle leśnym i pozyskiwaniu drewna w sposób zgodny z metodologią zgodny z metodologią European System of National and Regional Accounts (ESA)

Częstotliwość – roczna

Pierwszy rok referencyjny – 2023

Termin przekazania danych – 24 miesiące od końca roku referencyjnego

Zakres pierwszej transmisji danych – od 2022 roku do pierwszego roku referencyjnego

Raportowanie obowiązkowe

Zakres merytoryczny rachunków leśnych według zmienionego rozporządzenia

Zakres	ZASOBY LEŚNE	
	Jednostki fizyczne	Jednostki monetarne
Grunty leśne	Powierzchnia gruntów leśnych – stan na początek roku, zmiany, stan na koniec roku	Wartość gruntów leśnych – stan na początek roku, zmiany, stan na koniec roku
Zasoby drzewne	Wolumen na początek roku, zmiany, stan na koniec roku	Wartość zasobów drzewnych na początek roku, zmiany, wartość na koniec roku
	WYNIKI EKONOMICZNE	
Dział 02 Leśnictwo i pozyskiwanie drewna		Agregaty ekonomiczne (na podstawie rachunków narodowych)

Problemy związane z wdrożeniem zmienionego rozporządzenia w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska (1)

Różnica w definicji lasów:

- Zgodnie z definicją wynikającą z projektu rozporządzenia, lasami są: grunty o powierzchni większej niż 0,5 hektara z drzewami wyższymi niż 5 metrów i pokryciem koron drzew przekraczającym 10% lub drzewami zdolnymi do osiągnięcia tych progów in situ. Nie obejmuje gruntów, które są głównie użytkowane jako użytki rolne lub drzewa w środowisku miejskim, takie jak parki miejskie, alejki i ogrody (definicja zbieżna z FAO, Forest Resource Assessment 2025).
- Zgodnie z definicją krajową, lasami są grunty:
 - 1) o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryte roślinnością leśną (uprawami leśnymi) – drzewami i krzewami oraz runem leśnym – lub przejściowo jej pozbawione:
 - a) przeznaczone do produkcji leśnej lub
 - b) stanowiące rezerwat przyrody lub wchodzące w skład parku narodowego albo
 - c) wpisane do rejestru zabytków;
 - 2) związane z gospodarką leśną (m.in. drogi, szkółki leśne).

Różnica pomiędzy krajową definicją lasu a definicją przyjętą w projekcie zmiany rozporządzenia w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska

POLSKA	Rozporządzenie
<p>Lasy</p> <ul style="list-style-type: none">• Grunty o powierzchni $\geq 0,1$ ha pokryte roślinnością leśną lub związane z gospodarką leśną	<p>Lasy / Forests</p> <ul style="list-style-type: none">• Grunty o powierzchni $> 0,5$ ha i o pokryciu drzewami $> 10\%$ <p>raportowanie obowiązkowe według projektu rozporządzenia</p>
	<p>Pozostałe grunty zalesione / Other Wooded Land</p> <ul style="list-style-type: none">• Grunty o powierzchni $> 0,5$ ha i pokryciu drzewami $\leq 10\%$ <p>raportowanie dobrowolne według projektu rozporządzenia</p>

Kryterium pokrycia drzewami z powodu specyfiki lasów w Polsce nie jest istotne – nie mamy lasów o pokryciu drzewami poniżej 10%.

Problemy związane z wdrożeniem zmienionego rozporządzenia w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska (2)

Zagadnienie	Obecna praktyka
Brak danych o części gruntów leśnych zgodnie z definicją przyjętą w rozporządzeniu (działki o powierzchni od 0,1 do 0,5 ha)	Powierzchnia lasów raportowana według definicji krajowej (podobnie, jak na potrzeby FAO Global Forest Resources Assessment / Forest Europe oraz Questionnaire on Land Use, Irrigation and Agricultural Practices)
Brak w Polsce wyodrębnionej kategorii pozostałych gruntów zalesionych (<i>Other wooded land</i>).	Nie są podawane dane dotyczące pozostałych gruntów zalesionych (<i>Other wooded land</i>)
Brak danych z rachunków narodowych o transferach kapitałowych dla działu 02 Leśnictwo i pozyskiwanie drewna (obecnie nie ma obowiązku ich raportowania na poziomie działu NACE).	Nie są podawane dane o transferach kapitałowych dla działu 02 Leśnictwo i pozyskiwanie drewna

Działania podejmowane w związku z przygotowaniem do obowiązkowego raportowania rachunków leśnych

Zagadnienie	Działanie
Brak danych o części gruntów leśnych zgodnie z definicją przyjętą w rozporządzeniu (działki o powierzchni od 0,1 do 0,5 ha)	Prace wspólnie z Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej oraz PGL Lasy Państwowe nad zapewnieniem danych zgodnie z definicją określoną w rozporządzeniu
Brak w Polsce wyodrębnionej kategorii pozostałych gruntów zalesionych (<i>Other wooded land</i>).	Uwzględniono wniosek Polski o to, aby kategoria pozostałych gruntów zalesionych była raportowana na zasadzie dobrowolności - ta kategoria nie będzie raportowana
Brak danych z rachunków narodowych o transferach kapitałowych dla działu 02 Leśnictwo i pozyskiwanie drewna (obecnie nie ma obowiązku ich raportowania na poziomie działu NACE).	Trwają prace nad sposobem oszacowania wartości transferów kapitałowych dla działu 02 Leśnictwo i pozyskiwanie drewna
Aktualizacja metodologii rachunków leśnych dla Polski, z uwzględnieniem dotychczas wykorzystywanej metodyki wyceny gruntów leśnych i drzewostanów	

Działania podjęte w celu raportowania powierzchni lasów zgodnie z definicją przyjętą w projekcie rozporządzenia

- Ważnym źródłem danych na potrzeby rachunków leśnych jest Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów (WISL), którą realizuje Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej na zlecenie PGL Lasy Państwowe, zgodnie z ustawą o lasach
- W ramach Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasów gromadzone są dane o powierzchni działek leśnych → podstawa oszacowania powierzchni lasów w kompleksach w przedziale 0,1–0,5 ha (wstępne szacunki – ok. 0,3–0,5% łącznej powierzchni lasów).
- Po zakończeniu obecnego 5-letniego cyklu WISL (w 2025 roku) planujemy, że BULiGL przeliczy dane z wyłączeniem małych kompleksów leśnych 0,1–0,5 ha
→ **przedmiot przygotowywanego projektu Eurostat (GUS, US w Białymstoku i US w Szczecinie)**
- Ponadto, WISL wykazała, że za lata 2018–2022 ok. 1,09 mln ha stanowiły tzw. „lasy poza ewidencją” (12% powierzchni lasów (9,26 mln ha) – działki zalesione, głównie na nieużytkach i gruntach ujętych w ewidencji jako rolne, niewykazywane przez sprawozdawców w badaniach leśnych).
- Z inicjatywy Ministerstwa Klimatu i Środowiska powstał w 2023 roku zespół roboczy z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Urzędu Statystycznego w Białymstoku, PGL Lasy Państwowe, Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Instytutu Badawczego Leśnictwa oraz Łukasiewicz – Poznańskiego Instytutu Technologicznego (wcześniej Instytut Technologii Drewna) w celu opracowania wspólnych rekomendacji dotyczących międzynarodowego raportowania w zakresie lasów, w tym powierzchni gruntów leśnych.

Założenia planowanego projektu Eurostat w zakresie rachunków leśnych

Zadania	Działanie
Metodologia	Opracowanie szczegółowej metodologii przeliczania danych WISL
Przeliczenie powierzchni gruntów leśnych i przeliczenie wybranych wskaźników	Prace obliczeniowe dotyczące obliczenia powierzchni lasów oraz niezbędnych wskaźników, na podstawie opracowanej metodologii <ul style="list-style-type: none"> powierzchni gruntów leśnych powierzchni zalesionych, w celu doprowadzenia ich do zgodności z definicją lasu wg rozporządzenia nr 691/2011, przeliczenie wskaźników wykazywanych w WISL, wykorzystywanych do obliczania poszczególnych kategorii w ramach rachunków leśnych (5-letniego przyrostu miąższości, miąższości drzew żywych oraz miąższości drzew martwych, powierzchni według typów siedliskowych lasu, średniego wieku drzewostanów według gatunków panujących.
Kompilacja tabel EFA	Wyliczenie poszczególnych kategorii objętych Rachunkami leśnymi na podstawie przeliczonych danych oraz kompilacja tabel
Analizy ex-post i opracowanie rekomendacji do kolejnych cykli WISL	Analiza wyników i sformułowanie wniosków oraz rekomendacji dotyczących niezbędnych modyfikacji w metodologii WISL, w celu dostarczania danych na potrzeby rachunków leśnych w kolejnych cyklach WISL

Podsumowanie

Polska jest w znacznym stopniu przygotowana do przekazywania rachunków leśnych w ramach systemu obowiązkowego raportowania do Eurostat-u.

- Została opracowana metodologia wyceny gruntów leśnych i drzewostanów dla Polski
→ w związku z przyjęciem zmiany rozporządzenia 691/2011 i wydaniu przez Eurostat nowego podręcznika rachunków leśnych trwają prace nad dostosowaniem istniejącej metodologii.
- Od 2016 roku Polska corocznie opracowuje i przekazuje do Eurostat-u rachunki leśne (na zasadzie dobrowolności), w zakresie szerszym niż przewidziany w obecnym projekcie rozporządzenia, jednak z wykorzystaniem definicji krajowych.
- Niezbędne prace dostosowawcze dotyczą zapewnienia odpowiednich danych źródłowych, co jest przedmiotem projektu przygotowywanego przez Urząd Statystyczny w Białymstoku we współpracy z gestorami tych danych.

Edyta Sidorczuk-Pietraszko

Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomii i Finansów

Ekspert, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Ośrodek Statystyki Środowiska, Przyrody i Leśnictwa
e.sidorczuk@stat.gov.pl